

ÎNCĂLCAREA DREPTURILOR CETĂȚENILOR PRIN PROPAGAREA FASCISMULUI, A RASISMULUI, A XENOFOBIEI ȘI PRIN NEGAREA HOLOCAUSTULUI: ANALIZĂ DE DREPT PENAL

VIOLATION OF CITIZENS' RIGHTS THROUGH THE PROPAGATION OF FASCISM, RACISM, XENOPHOBIA AND THE DENIAL OF THE HOLOCAUST: CRIMINAL JURIDICAL ANALYSIS

DOI: [https://doi.org/10.52327/1813-8489.2022.2\(114\).04](https://doi.org/10.52327/1813-8489.2022.2(114).04)

CZU: 343.41(478)

Vitalie STATI,
doctor, conferențiar universitar,
Universitatea de Stat din Moldova

SUMMARY

In the present study, the preponderant purpose is to examine the constitutive signs of the offenses provided for in art.176¹ of the Criminal Code of the Republic of Moldova. In this article, we bring together four typical types of offences.

Thus, the following constitutive signs of these offenses are established: the special juridical object, material (immaterial) object and product, prejudicial action, mode and method of commission, the form and type of guilt; motive and purpose, the subject. In parallel, arguments are presented regarding the low quality of art.176¹ of the Criminal Code of the Republic of Moldova.

Keywords: *fascist, racist or xenophobic organizations, fascist, racist or xenophobic ideology, fascist, racist or xenophobic symbols, Holocaust, the object of an offense, the objective side of an offense, the subjective side of an offense, the subject of an offense.*

REZUMAT

În cadrul studiului de față, scopul preponderent este cel de examinare a semnelor constitutive ale infracțiunilor prevăzute la art. 176¹ din Codul penal al Republicii Moldova. În acest articol, se reunesc patru variante-tip de infracțiuni.

Astfel, se stabilesc următoarele semne constitutive ale acestor infracțiuni: obiectul juridic special, obiectul material (imaterial) și produsul, acțiunea prejudiciabilă, modul și metoda de săvârșire, forma și tipul de vinovăție, motivul și scopul, subiectul. În paralel sunt prezentate argumente privind calitatea redusă a art.176¹ din Codul penal al Republicii Moldova.

Cuvinte-cheie: *organizații cu caracter fascist, rasist sau xenofob, ideologie fascistă, rasistă sau xenofobă, simboluri fasciste, rasiste sau xenofobe, Holocaust, obiectul infracțiunii, latura obiectivă a infracțiunii, latura subiectivă a infracțiunii, subiectul infracțiunii.*

Introducere. Prin Legea nr. 78 din 23.04.2021 pentru modificarea unor acte normative [1], Codul penal al Republicii Moldova (în continuare – CP RM) a fost completat, inter alia, cu art. 176¹. În acest articol, sub aceeași denumire marginală de încălcare a drepturilor cetățenilor prin propagarea fascismului, a rasismului și a xenofobiei și prin negarea Holocaustului, se reunesc patru variante-tip de infracțiuni.

Astfel, în acord cu alin.(1) art.176¹ CP RM, prima variantă-tip de infracțiune se exprimă în constituirea, aderarea sau sprijinirea, sub orice formă, a unei organizații cu caracter fascist, rasist sau xenofob.

Potrivit alin. (2) art. 176¹ CP RM, cea de-a doua variantă-tip de infracțiune constă în negarea sau contestarea în public a Holocaustului ori a efectelor acestuia.

Conform alin. (3) art.176¹ CP RM, cea de-a treia variantă-tip de infracțiune se exprimă în confecționarea, vânzarea, răspândirea, deținerea în vederea răspândirii de simboluri fasciste, rasiste ori xenofobe, precum și utilizarea în public a acestora.

În conformitate cu alin. (5) art. 176¹ CP RM, cea de-a patra variantă-tip de infracțiune constă în promovarea ideologiei fasciste, rasiste ori xenofobe sau promovarea cultului persoanelor condamnate definitiv, de către o instanță națională sau internațională, pentru comiterea infracțiunilor contra păcii și securității omenirii sau pentru crime de război și crime contra umanității, prin propagandă, săvârșită prin orice mijloace, în public.

În fine, în corespundere cu alin. (4) art. 176¹ CP RM, nu constituie infracțiune fapta prevăzută la alin.(3) al acestui articol, dacă este săvârșită în interesul artei sau al științei, al cercetării sau al educației.

Într-o investigație recentă am analizat anumite carențe ce caracterizează art. 176¹ CP RM [2]. În cadrul studiului de față, scopul preponderent este cel de examinare a elementelor constitutive ale infracțiunilor pre-

văzute la acest articol. În paralel cu această examinare, va fi dezvoltată ideea privitoare la calitatea redusă a art. 176¹ CP RM.

Rezultate obținute și discuții. Este atribuția legiuitorului să decidă asupra obiectului juridic generic al oricărei componente de infracțiune. Deoarece art. 176¹ este inclus în Capitolul V „Infracțiuni contra drepturilor politice, de muncă și altor drepturi constituționale ale cetățenilor” al părții speciale a Codului penal, se poate deduce că obiectul juridic generic al infracțiunilor prevăzute de acest articol îl formează relațiile sociale cu privire la realizarea drepturilor constituționale ale cetățenilor.

Totodată, este imposibilă stabilirea derivației obiectului juridic special al infracțiunilor, prevăzute la art. 176¹ CP RM, din obiectul juridic generic al infracțiunilor prevăzute de Capitolul V al părții speciale a Codului penal. Aceasta întrucât infracțiunile, prevăzute la art. 176¹ CP RM, nu presupun încălcarea unui drept stabilit în textul Constituției Republicii Moldova. Sub acest aspect, infracțiunile, prevăzute la art. 176¹ CP RM, trebuie considerate infracțiuni atipice.

În cazul infracțiunilor prevăzute la art. 176¹ CP RM, obiectul juridic special îl constituie relațiile sociale cu privire la:

- neadmiterea constituirii, aderării sau sprijinirii unei organizații cu caracter fascist, rasist ori xenofob (în cazul infracțiunii prevăzute la alineatul (1));

- recunoașterea existenței Holocaustului și a efectelor acestuia (în cazul infracțiunii prevăzute la alineatul (2));

- neadmiterea circulației simbolurilor fasciste, rasiste sau xenofobe (în cazul infracțiunii prevăzute la alineatul (3));

- neadmiterea promovării ideologiei fasciste, rasiste sau xenofobe ori a cultului persoanelor condamnate definitiv, de către o instanță națională sau internațională, pentru comiterea infracțiunilor contra păcii

și securității omenirii sau pentru crime de război și crime contra umanității (în cazul infracțiunii prevăzute la alineatul (5)).

În ipoteza infracțiunii specificate la alin. (3) art. 176¹ CP RM atestăm prezența obiectului material (imaterial) și a produsului. Astfel, în prezența modalităților normative de vânzare, răspândire, deținere de simboluri fasciste, rasiste ori xenofobe, precum și de utilizare a acestora, obiectul material (imaterial) al infracțiunii îl reprezintă simbolurile fasciste, rasiste sau xenofobe. În prezența modalității normative de confecționare a simbolurilor fasciste, rasiste sau xenofobe, situația este alta: obiectul material (imaterial) al infracțiunii îl constituie materia primă, materialele sau alte entități preexistente din care se confecționează simbolurile fasciste, rasiste sau xenofobe; produsul infracțiunii îl reprezintă simbolurile fasciste, rasiste sau xenofobe confecționate.

Noțiunea de simboluri fasciste, rasiste sau xenofobe este definită în alin. (2) art. 134⁸ CP RM. Conform acestei norme, „prin simboluri fasciste, rasiste și xenofobe se înțelege drapelele, emblemele, insignele, uniforme, sloganurile, formulele de salut, precum și orice alte asemenea însemne care promovează ideile, concepțiile sau doctrinele prevăzute la alin. (1)”. Luând în considerare dispoziția de la alin. (1) art. 134⁸ CP RM, se poate susține că, în esență, simboluri fasciste, rasiste sau xenofobe trebuie considerate însemnele care promovează ideile, concepțiile sau doctrinele fasciste, rasiste ori xenofobe, precum ura și violența pe motive etnice, rasiale sau religioase, superioritatea unor rase și inferioritatea altora, antisemitismul, incitarea la xenofobie și extremismul.

Datorită specificului infracțiunilor prevăzute la art. 176¹ CP RM, acestea nu presupun prezența unei victime. În cazul acestor infracțiuni, titular al valorilor sociale proteguită este statul. Acesta nu poate avea calitatea de victimă a infracțiunii.

Latura obiectivă a infracțiunilor, specificate la art. 176¹ CP RM, include fapta prejudiciabilă exprimată în acțiune. Această acțiune se exprimă în:

- constituirea, aderarea sau sprijinirea, sub orice formă, a unei organizații cu caracter fascist, rasist sau xenofob (în cazul infracțiunii prevăzute la alineatul (1));

- negarea sau contestarea Holocaustului ori a efectelor acestuia (în cazul infracțiunii prevăzute la alineatul (2));

- confecționarea, vânzarea, răspândirea, deținerea sau utilizarea de simboluri fasciste, rasiste ori xenofobe (în cazul infracțiunii prevăzute la alineatul (3));

- promovarea ideologiei fasciste, rasiste ori xenofobe sau promovarea cultului persoanelor condamnate definitiv, de către o instanță națională sau internațională, pentru comiterea infracțiunilor contra păcii și securității omenirii sau pentru crime de război și crime contra umanității (în cazul infracțiunii prevăzute la alineatul (5)).

În afară de aceasta, latura obiectivă a unora dintre infracțiunile, prevăzute la art. 176¹ CP RM, include anumite semne secundare:

- modul public (în cazul infracțiunilor prevăzute la alineatul (2) și (5), precum și în cazul infracțiunii prevăzute la alineatul (3) în prezența modalității normative de utilizare a simbolurilor fasciste, rasiste sau xenofobe);

- metoda de propagandă (în cazul infracțiunii prevăzute la alineatul (5)).

În continuare, va fi analizată, întâi de toate, acțiunea prejudiciabilă din cadrul infracțiunilor, specificate la art. 176¹ CP RM. După aceasta vor fi examinate semnele secundare ale acestor infracțiuni.

Astfel, în cazul infracțiunii prevăzute la alin. (1) art. 176¹ CP RM, distingem următoarele trei modalități normative ale acțiunii prejudiciabile:

- 1) constituirea unei organizații cu caracter fascist, rasist sau xenofob;
- 2) aderarea la o asemenea organizație;
- 3) sprijinirea, sub orice formă, a unei ori-

ganizații cu caracter fascist, rasist sau xenofob.

Prin „constituirea unei organizații cu caracter fascist, rasist sau xenofob” trebuie de înțeles, după caz:

a) luarea deciziei de creare a unei astfel de organizații;

b) alegerea / numirea persoanelor care urmează să conducă organizația cu caracter fascist, rasist sau xenofob;

c) stabilirea structurii interne a unei asemenea organizații;

d) trasarea scopurilor, formelor și metodelor de activitate a unei organizații cu caracter fascist, rasist sau xenofob, etc.

Prin „aderarea la o organizație cu caracter fascist, rasist sau xenofob” se înțelege acțiunea în rezultatul căreia făptuitorul devine membru al unei astfel de organizații.

Prin „sprijinirea, sub orice formă, a unei organizații cu caracter fascist, rasist sau xenofob” se are în vedere acordarea ajutorului, sprijinului, suportului de ordin financiar, material, logistic etc. în vederea asigurării activității unei asemenea organizații.

Din dispoziția alin.(1) art. 176¹ CP RM aflăm că obiectul constituirii, al aderării sau al sprijinirii îl constituie organizația cu caracter fascist, rasist sau xenofob. Conform alin. (1) art. 134⁸ CP RM, „prin organizație cu caracter fascist, rasist sau xenofob se înțelege orice grup format din trei sau mai multe persoane care își desfășoară activitatea, temporar sau permanent, în scopul promovării ideilor, a concepțiilor sau a doctrinelor fasciste, rasiste sau xenofobe, precum ura și violența pe motive etnice, rasiale sau religioase, superioritatea unor rase și inferioritatea altora, antisemitismul, incitarea la xenofobie și extremismul. În această categorie pot fi incluse organizațiile cu sau fără personalitate juridică, partidele și mișcările politice, asociațiile și fundațiile, societățile comerciale, precum și orice alte persoane juridice care întrunesc condițiile prezentului alineat”.

Într-o investigație recentă am afirmat: „Folosirea în această definiție a cuvântului „precum” arată că lista exemplurilor enumerate nu este exhaustivă, ceea ce reprezintă un factor de interpretare extensivă defavorabilă a legii penale” [2]. Scopul, descris în alin. (1) art. 134⁸ CP RM – scopul promovării ideilor, a concepțiilor sau a doctrinelor fasciste, rasiste sau xenofobe, precum ura și violența pe motive etnice, rasiale sau religioase, superioritatea unor rase și inferioritatea altora, antisemitismul, incitarea la xenofobie și extremismul – ar trebui să contribuie la deosebirea organizației cu caracter fascist, rasist sau xenofob de entitățile care nu au un astfel de caracter. Însă, această așteptare se dovedește a fi exagerată. Or, așa cum am afirmat în investigația deja amintită, „în aceeași definiție se sugerează că incitarea la xenofobie este un exemplu de idei, concepții sau doctrine xenofobe. În acest caz, definiția este circulară, ceea ce implică un viciu de formă al definirii unui concept prin folosirea autoreferirii. Un alt neajuns este că noțiunea „xenofobie” nu este definită în niciun act normativ” [2]. De asemenea, ridică semne de întrebare termenul „extremism” folosit în alin. (1) art. 134⁸ CP RM. Potrivit art.1 al Legii nr. 54 din 21.02.2003 privind contracararea activității extremiste, prin „extremism” se înțelege „atitudinea, doctrina unor curente politice, care, pe bază de teorii, idei sau opinii extreme, caută, prin măsuri violente sau radicale, să impună programul lor” [3]. Într-o investigație recentă am afirmat: „Această definiție este neclară și imprevizibilă. În afară de aceasta, din perspectiva alin. (3) art. 32 din Constituție, extremismul nu poate fi interzis dacă nu atentează la regimul constituțional (de exemplu, nu presupune militarea împotriva pluralismului politic, a principiilor statului de drept, a suveranității și independenței, a integrității teritoriale a Republicii Moldova). Or, în cazul Vajnai contra Ungariei, CtEDO a statuat: „[...]”

promovarea potențială a ideologiei totalitare comuniste, oricât de insuportabilă ar putea fi aceasta, nu poate constitui unicul motiv pentru limitarea utilizării unui simbol, în special, a unuia cu mai multe sensuri, prin sancționare penală. Simpla afișare sau folosire a simbolului de către o persoană fizică, inclusiv de către un membru al unui partid politic înregistrat fără a fi cunoscut ca având ambiții totalitare (evid. ns.), nu poate fi egalată cu o propagandă periculoasă” [2]. Toate aceste incertitudini denotă calitatea redusă a definiției de la alin. (1) art. 134⁸ CP RM și, implicit, a dispoziției de la alin. (1) art. 176¹ CP RM.

În altă ordine de idei, în cazul infracțiunii prevăzute la alin. (2) art. 176¹ CP RM, acțiunea prejudiciabilă presupune două modalități normative:

1) negarea Holocaustului ori a efectelor acestuia;

2) contestarea Holocaustului ori a efectelor acestuia.

Prin „negarea Holocaustului ori a efectelor acestuia” trebuie de înțeles refuzul de a recunoaște existența Holocaustului ori a efectelor acestuia.

Prin „contestarea Holocaustului ori a efectelor acestuia” se înțelege: respingerea ideii de existență a Holocaustului ori a efectelor acestuia; declararea acestei idei ca fiind falsă, antiștiințifică sau propagandistică.

Aprobarea, justificarea sau minimalizarea Holocaustului ori a efectelor acestuia nu atrage răspunderea în baza alin. (2) art. 176¹ CP RM.

Din dispoziția acestei norme aflăm că obiectul negării sau al contestării îl reprezintă Holocaustul sau efectele acestuia. Potrivit art. 134¹⁹ CP RM, „prin Holocaust se înțelege persecuția sistematică sprijinită de stat, anihilarea și exterminarea unui număr mare de membri ai comunității evreiești de către Germania nazistă, precum și de aliații și colaboratorii săi, în perioada 1933-1945”.

Prin „efecte ale Holocaustului” trebuie de înțeles: depopularea unor localități în care au trăit victimele Holocaustului; emigrarea din Europa a supraviețuitorilor Holocaustului; efectele psihologice resimțite de supraviețuitorii Holocaustului etc.

Negarea sau contestarea oricărui alt genocid decât Holocaustul (de exemplu, Holodomorul, genocidul armenilor, genocidul comis de Khmerii Roșii etc.) nu intră sub incidența alin. (2) art. 176¹ CP RM. Aceasta este poziția legiuitorului moldav.

În altă privință, în cazul infracțiunii prevăzute la alin. (3) art. 176¹ CP RM, distingem următoarele trei modalități normative ale acțiunii prejudiciabile:

1) confecționarea de simboluri fasciste, rasiste ori xenofobe;

2) vânzarea unor asemenea simboluri;

3) răspândirea de simboluri fasciste, rasiste ori xenofobe;

4) deținerea unor astfel de simboluri;

5) utilizarea simbolurilor fasciste, rasiste ori xenofobe.

Prin „confecționarea de simboluri fasciste, rasiste ori xenofobe” trebuie de înțeles producerea sau fabricarea unor astfel de simboluri. Având în vedere dispoziția alin. (2) art. 134¹⁸ CP RM, noțiunea „confecționarea de simboluri fasciste, rasiste ori xenofobe” se referă nu la oricare dintre asemenea simboluri, ci doar la drapele, embleme, insigne, uniforme, precum și orice alte asemenea însemne materializate care promovează ideile, concepțiile sau doctrinele prevăzute la alin. (1) art. 134¹⁸ CP RM.

Prin „vânzarea de simboluri fasciste, rasiste ori xenofobe” se are în vedere cedarea stăpânirii definitive asupra respectivelor simboluri, în schimbul unei sume de bani.

Prin „răspândirea de simboluri fasciste, rasiste ori xenofobe” se înțelege punerea la dispoziția altor persoane a unor astfel de simboluri.

Prin „deținerea de simboluri fasciste, rasiste ori xenofobe” trebuie de înțeles exerci-

tarea – în mod ascuns sau deschis – a stăpânirii asupra unor asemenea simboluri.

Prin „utilizarea simbolurilor fasciste, rasiste ori xenofobe” se are în vedere arborarea drapelului, afișarea emblemei, purtarea insignei sau a uniformei, rostirea sloganului sau a formulei de salut sau oricare altă profitare de calitățile utile ale simbolurilor fasciste, rasiste ori xenofobe.

În altă ordine de idei, în cazul infracțiunii prevăzute la alin. (5) art. 176¹ CP RM, acțiunea prejudiciabilă presupune două modalități normative:

1) promovarea ideologiei fasciste, rasiste ori xenofobe;

2) promovarea cultului persoanelor condamnate definitiv, de către o instanță națională sau internațională, pentru comiterea infracțiunilor contra păcii și securității omenirii sau pentru crime de război și crime contra umanității.

În cazul ambelor modalități, *verbum regens* este „promovare”. Se are în vedere susținerea, elogierea, glorificarea fie a ideologiei fasciste, rasiste ori xenofobe, fie a cultului persoanelor condamnate definitiv, de către o instanță națională sau internațională, pentru comiterea infracțiunilor contra păcii și securității omenirii sau pentru crime de război și crime contra umanității.

Referitor la prima modalitate normativă a acțiunii prejudiciabile prevăzute la alin.(5) art. 176¹ CP RM, într-o investigație recentă am afirmat: „Noțiunea „ideologie fascistă, rasistă ori xenofobă” din alin. (5) art. 176¹ CP RM nu este definită în niciun act normativ. Ceea ce reprezintă un factor de interpretare extensivă defavorabilă a legii penale. În plus, în HCC nr. 12/2013¹ se explică: „Ideolo-

giile ar putea să se suprapună, împărtășind anumite idei și principii ce sunt susceptibile interpretării de către politicieni, cercetători și filosofi, fapt ce ar fi excesiv de rigid a cere de la cetățeanul simplu, fapt ce poate provoca litigii judiciare cu tentă filozofică și doctrinară”. Ceea ce demonstrează că alin. (5) art. 176¹ CP RM constituie un exemplu de incriminare excesivă” [2]. Din acest punct de vedere, dispoziția alin.(5) art. 176¹ CP RM nu respectă regula fixată în alin. (2) art. 3 CP RM.

În ceea ce privește a doua modalitate normativă a acțiunii prejudiciabile prevăzute la alin. (5) art. 176¹ CP RM, este utilă reproducerea cuvintelor care-i aparțin lui A. Amititeloaie: „Expresia „cultul persoanelor” poate să însemne orice referire la cei „vinovați” de săvârșirea infracțiunilor precizate în text.² Prin urmare, chiar și valorificarea operelor și creațiilor lor științifice poate întruni, prin interpretare, conținutul infracțiunii „de promovare”. Sunt opere care nu pot fi studiate și înțelese printr-o detașare completă de personalitatea autorilor. Deci, potrivit legii în discuție, aceste opere, indiferent de valoarea lor, nu pot face obiectul studiilor, dezbaterilor publice, popularizării, fie în procesul didactic fie în alte domenii și ne gândim că, în lipsa lor, instruirea și educația tinerilor devine mai săracă și mai străină de fundamentul ei național și la fel de vitregită devine și cultura și tot ceea ce ține de viața spirituală a acestui neam. Și atunci, suntem nevoiți să constatăm că, prin lege, ni se restricționează accesul la cultură, ni se interzice dreptul la afirmarea identității naționale, dacă avem în vedere că mulți dintre cei stigmatizați, au fost promotorii idealurilor

¹ Se are în vedere Hotărârea Curții Constituționale a Republicii Moldova nr. 12 din 04.06.2013 pentru controlul constituționalității unor prevederi referitoare la interzicerea simbolurilor comuniste și a promovării ideologiilor totalitare (Sesizarea nr.33a/2012), în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 167-172 din 02.08.2013.

² Se are în vedere textul art.4 al Ordonanței de Urgență a Guvernului României nr. 31 din 13.03.2002 privind interzicerea organizațiilor, simbolurilor și faptelor cu caracter fascist, legionar, rasist sau xenofob și a promovării cultului persoanelor vinovate de săvârșirea unor infracțiuni de genocid contra umanității și de crime de război. Monitorul Oficial al României nr. 214 din 28.03.2002.

de dreptate națională, lăsându-ne și o impresiune operă ca mărturie peste timp și scut de apărare a drepturilor sacre ale popoului român” [5]. Această observație este demnă a fi luată în considerare. De aceea, în accepțiunea alin. (5) art. 176¹ CP RM, promovarea cultului persoanelor condamnate definitiv, de către o instanță națională sau internațională, pentru comiterea infracțiunilor contra păcii și securității omenirii sau pentru crime de război și crime contra umanității, trebuie să se limiteze la susținerea, elogierea, glorificarea respectului nu pentru o persoană în general, ci doar pentru postura acesteia de infractor condamnat definitiv, de către o instanță națională sau internațională, pentru comiterea infracțiunilor contra păcii și securității omenirii sau pentru crime de război și crime contra umanității.

Ridică semne de întrebare sintagma „infracțiuni contra păcii și securității omenirii sau crime de război și crime contra umanității”. Nu este clar ce are în vedere legiuitorul. Probabil, prin „infracțiuni contra păcii și securității omenirii” se au în vedere infracțiunile prevăzute la art. 135, 135¹, 136, 139, 140, 140¹, 142 și 144 CP RM. Probabil, prin „crime de război și crime contra umanității” se au în vedere crimele prevăzute la art. 7 și 8 din Statutul de la Roma din 17.07.1998 al Curții Penale Internaționale [6]. Această incertitudine are un impact negativ asupra clarității și previzibilității alin. (5) art. 176¹ CP RM. Este necesară intervenția legiuitorului pentru a remedia această carență a legii penale.

Mai sus am afirmat că, în afară de fapta prejudiciabilă, latura obiectivă a unora dintre infracțiunile, prevăzute la art. 176¹ CP RM, include anumite semne secundare: modul public (în cazul infracțiunilor prevă-

zute la alineatul (2) și (5), precum și în cazul infracțiunii prevăzute la alineatul (3) în prezența modalității normative utilizare a simbolurilor fasciste, rasiste sau xenofobe); metoda de propagandă (în cazul infracțiunii prevăzute la alineatul (5)).

Cele cinci ipoteze ale modului public de săvârșire a infracțiunii sunt specificate în art. 131 CP RM.

Privitor la metoda de propagandă, aceasta presupune apologia unor idei, concepții sau doctrine, cu intenția de a convinge și de a atrage noi adepți. „A face propagandă pentru ideologia fascistă, rasistă sau xenofobă sau pentru cultul persoanelor condamnate definitiv, de către o instanță națională sau internațională, pentru comiterea infracțiunilor contra păcii și securității omenirii sau pentru crime de război și crime contra umanității” înseamnă a propovădui concepții, idei favorabile unei astfel de ideologii sau unui asemenea cult și a căuta să se sădească aceste idei în conștiința altora.

Încheind analiza laturii obiective a infracțiunilor prevăzute la art. 176¹ CP RM, este de menționat că acestea sunt infracțiuni formale. Ele se consideră consumate din momentul săvârșirii acțiunii prejudiciabile.

Latura subiectivă a infracțiunilor specificate la art. 176¹ CP RM se caracterizează prin intenție directă.

Potrivit alin. (4) art. 176¹ CP RM, „nu constituie infracțiune fapta prevăzută la alin. (3) dacă este săvârșită în interesul artei sau al științei, al cercetării sau al educației”. Consider că această dispoziție se referă la scopul infracțiunii. Această concluzie rezultă din interpretarea per a contrario a prevederii de la alin. (4)² art. 3 al Legii nr. 64 din 23.04.2010 cu privire la libertatea de exprimare: „În condițiile alin. (3)³, se interzic [...] propagarea și/

³ Acest alineat prevede: „Exercitarea libertății de exprimare poate fi supusă unor restrângeri prevăzute de lege, necesare într-o societate democratică pentru securitatea națională, integritatea teritorială sau siguranța publică, pentru a apăra ordinea și a preveni infracțiunile, pentru a proteja sănătatea și morala, reputația sau drepturile altora, pentru a împiedica divulgarea de informații confidențiale sau pentru a garanta autoritatea și imparțialitatea puterii judecătorești”.

sau utilizarea în scopuri politice a simbolurilor fasciste, [...] acțiuni care se sancționează în conformitate cu legislația în vigoare” [7].

La baza infracțiunilor, prevăzute la art. 176¹ CP RM, se pot afla: năzuința de a dezaproba politica promovată de autoritățile statului; motivele de sorginte extremistă; motivele de ură socială, națională, rasială sau religioasă; răzbunare; interesul material presupunând executarea unei comenzi în schimbul unei remunerații materiale, etc.

În alt context, este de precizat că, în conjunctura infracțiunii prevăzute la alin. (3) art. 176¹ CP RM, deținerea de simboluri fasciste, rasiste ori xenofobe poate fi săvârșită doar în vederea răspândirii unor astfel de simboluri. În acest caz, scopul special al infracțiunii este cel de răspândire a simbolurilor fasciste, rasiste ori xenofobe. În prezența oricărui alt scop, deținerea unor asemenea simboluri nu poate fi calificată în baza alin.(3) art.176¹ CP RM.

Subiectul infracțiunilor specificate la art. 176¹ CP RM este persoana fizică responsabilă care la momentul comiterii faptei a atins vârsta de 16 ani. De asemenea, în cazul infracțiunilor prevăzute la alin.(1), (3) și (5) art. 176¹ CP RM, subiect este persoana juridică (cu excepția autorității publice).

Nu este necesar ca subiectul infracțiunilor, specificate la art. 176¹ CP RM, să posede o calitate specială. Folosirea situației de serviciu la săvârșirea uneia dintre infracțiunile, prevăzute la art. 176¹ CP RM, depășește cadrul acestor infracțiuni și, drept urmare, necesită calificare suplimentară în baza art. 327 sau 335 CP RM ori a art.312 din Codul contravențional.

Concluzii. Articolul 176¹ CP RM prevede răspunderea pentru patru infracțiuni. Obiectul juridic special al acestor infracțiuni îl constituie relațiile sociale cu privire la: neadmiterea constituirii, aderării sau sprijinirii unei organizații cu caracter fascist, rasist ori xenofob (în cazul infracțiunii prevăzute la alineatul (1)); recunoașterea existenței Ho-

locaustului și a efectelor acestuia (în cazul infracțiunii prevăzute la alineatul (2)); neadmiterea circulației simbolurilor fasciste, rasiste sau xenofobe (în cazul infracțiunii prevăzute la alineatul (3)); neadmiterea promovării ideologiei fasciste, rasiste sau xenofobe ori a cultului persoanelor condamnate definitiv, de către o instanță națională sau internațională, pentru comiterea infracțiunilor contra păcii și securității omenirii sau pentru crime de război și crime contra umanității (în cazul infracțiunii prevăzute la alineatul (5)).

În cazul infracțiunii prevăzute la alin. (3) art. 176¹ CP RM atestăm prezența obiectului material (imaterial) și a produsului. Astfel, în prezența modalităților normative de vânzare, răspândire, deținere de simboluri fasciste, rasiste ori xenofobe, precum și de utilizare a acestora, obiectul material (imaterial) al infracțiunii îl reprezintă simbolurile fasciste, rasiste sau xenofobe. În prezența modalității normative de confecționare a simbolurilor fasciste, rasiste sau xenofobe, situația este alta: obiectul material (imaterial) al infracțiunii îl constituie materia primă, materialele sau alte entități preexistente din care se confecționează simbolurile fasciste, rasiste sau xenofobe; produsul infracțiunii îl reprezintă simbolurile fasciste, rasiste sau xenofobe confecționate.

Latura obiectivă a infracțiunilor, specificate la art. 176¹ CP RM, include fapta prejudiciabilă exprimată în acțiune. Această acțiune se exprimă în: constituirea, aderarea sau sprijinirea, sub orice formă, a unei organizații cu caracter fascist, rasist sau xenofob (în cazul infracțiunii prevăzute la alineatul (1)); negarea sau contestarea Holocaustului ori a efectelor acestuia (în cazul infracțiunii prevăzute la alineatul (2)); confecționarea, vânzarea, răspândirea, deținerea sau utilizarea de simboluri fasciste, rasiste ori xenofobe (în cazul infracțiunii prevăzute la alineatul (3)); promovarea ideologiei fasciste, rasiste ori xenofobe sau promovarea cultului persoanelor condamnate definitiv,

de către o instanță națională sau internațională, pentru comiterea infracțiunilor contra păcii și securității omenirii sau pentru crime de război și crime contra umanității (în cazul infracțiunii prevăzute la alineatul (5)). În afară de aceasta, latura obiectivă a unora dintre infracțiunile, prevăzute la art. 176¹ CP RM, include anumite semne secundare: modul public (în cazul infracțiunilor prevăzute la alineatul (2) și (5), precum și în cazul infracțiunii prevăzute la alineatul (3) în prezența modalității normative de utilizare a simbolurilor fasciste, rasiste sau xenofobe); metoda de propagandă (în cazul infracțiunii prevăzute la alineatul (5)).

Latura subiectivă a infracțiunilor specificate la art. 176¹ CP RM se caracterizează prin intenție directă. Infracțiunea, prevăzută la alin. (3) art. 176¹ CP RM, nu poate fi săvârșită în interesul artei sau al științei, al

cercetării sau al educației. În cazul aceleiași infracțiuni, în prezența modalității normative de deținere a simbolurilor fasciste, rasiste ori xenofobe, scopul special este cel de răspândire a unor asemenea simboluri. Motive ale infracțiunilor, prevăzute la art. 176¹ CP RM, sunt: motivele de ură socială, națională, rasială sau religioasă; năzuința de a dezaproba politica promovată de autoritățile statului; motivele de sorginte extremistă; răzbunare; interesul material presupunând executarea unei comenzi în schimbul unei remunerații materiale, etc.

Subiectul infracțiunilor specificate la art. 176¹ CP RM este persoana fizică responsabilă care la momentul comiterii faptei a atins vârsta de 16 ani. De asemenea, în cazul infracțiunilor prevăzute la alin. (1), (3) și (5) art. 176¹ CP RM, subiect este persoana juridică (cu excepția autorității publice).

BIBLIOGRAFIE

1. Legea nr. 78 din 23.04.2021 pentru modificarea unor acte normative. Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 146 din 14.06.2021.
2. Stati V., Propagarea fascismului, a rasismului și a xenofobiei, negarea Holocaustului: mostră de exces de reglementare penală, în Integrare prin cercetare și inovare. Conferință științifică națională cu participare internațională: Științe juridice și economice (10-11 noiembrie 2021): rezumate ale comunicărilor, Chișinău, CEP USM, 2021, pp. 9-11.
3. Legea nr. 54 din 21.02.2003 privind contracararea activității extremiste. Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 56-58 din 28.03.2003.
4. Case of Vajnai v. Hungary. <http://hudoc.echr.coe.int/-eng?i=001-87404>
5. Amititeloe A., Deciziile justiției staliniste din anii '50 produc efecte prin OUG nr. 31/2002, amendată de Legea nr.217/2015, în Acta Universitatis George Bacovia. Juridica, 2018, vol. 7, nr. 2, pp. 331-347.
6. Rome Statute of the International Criminal Court. <https://www.icc-cpi.int/resource-library/documents/rs-eng.pdf>
7. Legea nr. 64 din 23.04.2010 cu privire la libertatea de exprimare, în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 117-118 din 09.07.2010.

Prezentat: 03 iunie 2022

E-mail: vitalie.stati@usm.md